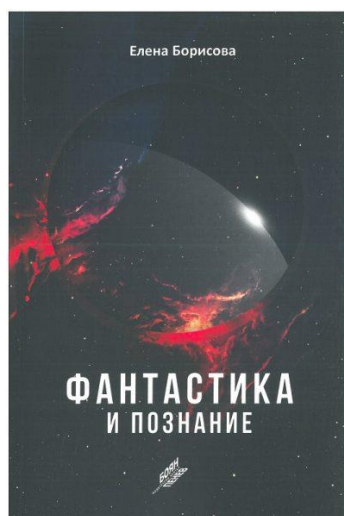

Elena Borisova. Fantastic literature and Knowledge. 2019, Boyan Penev Publishing Centre, 327 p. ISBN: 9786197372229

ABSTRACT

The present study reveals the paths of critical thinking and its connection with the fantastic literature on one side and the phenomena of fantasy on the other. The text goes through the works of Tsvetan Todorov, Rosemary Jackson, Kathryn Hume, Darko Suvin, Elka Konstantinova etc. The literary-historical and theoretical material analyzed here introduces the difficulties of defining the categories of fantasy and fantastic thinking. Usually one of these phenomenon has been described as an impulse for literature production but the studies also show ambivalence of the two categories. And the final problem: fantasy and fantastic thinking have always been influenced by the contemporary cultural and social processes.

The organization of the literature materials included in this research (related to space travel and contacts with aliens; to biotechnological intervention in the human body; to the ability of mind to overcome its biological borders) points the emergence of more specific problems that allows us to outline the borders and the possibilities of human knowledge, the ways in which fantastic narrative is constructed in science fiction.

The research adopts as a methodological approach Immanuel Kant's apprehension of knowledge and how it is related to phenomena from different levels of being. The specifics and problems of perceiving and transcending the boundaries of the known world prove the conclusions of the philosopher

- that our knowledge sets boundaries that it is unable to overcome completely, and
- that objects must conform to our knowledge (not the opposite) – and more specifically the a priori knowledge is necessary for us to identify the object and to take the road of its inquiry.

Through this hypothesis we started the literary-historical research of Bulgarian science fiction and its aesthetics. It has been explored in the interconnection between science and literature where knowledge is seen as an essential element for the unfolding of narration and the problematization of modernity.

The study proves the applicability of this theoretical framework not only to Bulgarian science fiction, but to the genre on general level. Science fiction works with real problems of human knowledge and perspectives of the future. The object of the study could be summed up in the conclusion that the interest of Bulgarian fiction (1960-1990) in outer space, in modeling of the human body and consciousness, has been expanded with the ever more successful penetration of science in human lives in the 20th century. On the other hand, the time of political transition from communism to democracy provoked writer's interest in the occult and religious areas of human existence. This observation is important for the indicated period after 1990, in which there is a change in the focus of knowledge, clearly manifested in the new tradition of Bulgarian literature after 2000.

The research summarize the idea that the development of human beings must happen naturally without pressure or aggressive interference by science and technology. It is necessary some synchronicity in our spiritual and biological evolution which science fantastic literature conceives as impossible at that moment because our knowledge is still a human which means limited and unfinished. Is there a universal way to gain knowledge? Do the new technologies improve human life? Are we inclined to ignore the human nature in the terms of scientific progress? Is it possible to cross the boundaries which humans puts in front of themselves? I found this issues important and relevant. In its search for answers the present study shows also draws future research direction which will extend the current practical and theoretical framework.

Elena Borisova. Literatura fantastică și cunoșterea.
2019, editura Boyan Penev, 327 p. ISBN: 9786197372229

REZUMAT

Studiul prezintă caracteristicile gândirii critice despre literatura fantastică într-un mod particular prin lucrările lui Tsvetan Todorov, Rosemary Jackson, Kathryn Hume, Darko Suvin, Elka Konstantinova și alți cercetători. Materialul literar, istoric și teoretic dezvăluie dificultățile definirii categoriilor de gândire *fantezistă* și *fantastic*. Studiile acestor două impulsuri care produc literatură dovedesc ambivalența acestor categorii, cu atât mai mult cu cât ele au fost provocate și afectate de procesele culturale și sociale din fiecare epocă. Organizarea lucrărilor de cercetare (legate de călătoriile în cosmos și contactele cu extraterestri; de intervenția biotehnologică; de capacitatea minții de a-și depăși barierele biologice) indică apariția unor probleme care sunt mai private și permit delimitarea frontierelor și posibilităților cunoașterii umane, descriind modalitățile prin care imaginea fantastică este construită în lucrările științifico-fantastice.

Ca abordare metodologică, aplicată cu succes, folosim abordarea lui Immanuel Kant (filosof german) prin care conceptul de cunoaștere umană se raportează la fenomenele de la

диферите niveluri ale ființei. Problemele și specificul de percepere și transcendere a limitelor lumii cunoscute dovedesc concluziile filosofului

- cunoașterea noastră stabilește granițe (limite), pe care nu le poate depași complet

- obiectele trebuie să se conformeze privind cunoașterea noastră (nu invers), mai precis fiind cunoștințe a priori de a identifica obiectele înainte de a ne fi date. Prin această ipoteză au fost explorate literar-istoric procese și căutări estetice în literatura fantastic bulgară, în care relația dintre știință și literatură percepe setul de instrumente al cunoașterii ca un element esențial pentru desfășurarea narațiunii și problematizarea modernității. Studiul dovedește aplicabilitatea acestui cadru teoretic nu numai la literatura fantastic bulgară cât și la literatura fantastic a lumii, care folosește probleme reale de cunoaștere și perspective umane.

În concluzie, atitudinea abordării metodologice față de obiectul studiului se poate rezuma în interesul literaturii fantastice din Bulgaria (1960-1990) pentru cosmos, modelarea corpului și cunoașterii, care se extinde și se aprofundează odată cu intrarea tot mai reușită a științei în natura umană, având călătorii din ce în ce mai rapide dincolo de planeta noastră. Pe de altă parte, timpul tranziției stârnește interesul scriitorului pentru spațiile oculte și religioase ale ființei umane. Această observație este importantă pentru perioada tranziției în care exista o schimbare de concentrare a cunoștințelor, manifestată în noile căutări ale literaturii bulgare după anul 2000.

Lucrările literare analizate din acest studiu se rezumă că ideea dezvoltării oamenilor trebuie să se întâmple în mod natural, fără presiune și conducere agresive din partea științei și a tehnologiei. Pentru perfecționarea minții, dezvoltarea spirituală nu trebuie să rămână abandonată sau reprimată de dezvoltarea științei, dimpotrivă, este necesară sincronicitatea. În acest stadiu al evoluției spirituale și biologice literatura fantastic o concepe ca fiind imposibilă, deoarece cunoașterea noastră continuă să fie umană, prea umană, limitată. Cât de universal este modul uman a cunoașterii? Care sunt drumurile de cunoaștere? În ce măsură tehnologiile noi îmbunătățesc viața umană? Suntem înclinați să ignorăm omul în numele științei? Este posibil să trecem granițele pe care le fixam singuri? Căutarea răspunsurilor și reflecția lor favorizează direcțiile viitoare de cercetare care își vor îmbogăți bazele literare cu modele de literatură fantastic mondială, dar extind și dimensiunile practice ale cadrelor teoretice.

**Елена Борисова. Фантастика и познание. 2019, ИЦ Боян Пенев, 327 с.
ISBN: 9786197372229**

РЕЗЮМЕ

Изследването „Фантастика и познание“ представя особеностите на критическото мислене за фантастиката като особен тип литература и за фантастичното като присъствие в текста и извън него посредством трудовете на Цветан Тодоров, Розмари Джаксън, Катрин Хюм, Дарко Сувин, Елка Константинова и др. Използваният литературноисторически и теоретичен материал разкрива трудностите около дефинирането на категориите *фантастично* и *фантастика* и доказва тяхната трудна

уловимост. Определения като *метод*, *един от два импулса*, които произвеждат литература, доказват амбивалентността на тези категории, още повече че самите те се влияят, биват провокирани, от културните и социални процеси във всяка епоха.

Организацията на произведенията, с които работи изследването (свързани с космически пътувания и контакти с другопланетни същества; с биотехнологичната намеса в човешкия организъм; с възможностите на съзнанието да преодолява биологичните си бариери), насочва към извеждането на по-частни проблеми, позволяващи очертаването на границите и възможностите на човешкото познание и на начините, по които фантастичното изображение се конструира в света на творбите.

Като методологичен подход успешно са приложени разбиранията на немския философ Имануел Кант за начините, по които човешкото познание осмисля явленията от различни нива на битието. Спецификите и проблемите на възприемане и преодоляване на границите на познатия свят доказват изводите на философа

- че нашето познание поставя пред себе си граници, които не е в състояние да преодолее напълно, и
- че предметите трябва да се съобразяват с познанието ни (а не обратното) – и по-конкретно с познанието а priori, което да установи нещо за тях, преди те да ни бъдат дадени.

През тази хипотеза са изследвани литературноисторическите процеси и естетическите търсения в българската фантастика, в които взаимовръзката между наука и литература възприема инструментариума на познанието като съществен елемент за разгръщане на повествованието и проблематизиране на съвремението.

Изследването доказва приложимостта на тази теоретична рамка не само към произведения на българската фантастика, но и на световната фантастика, която използва за отправна точка реални за човешкото познание проблеми и перспективи. Отнасянето ѝ към обекта на изследване може да се обобщи в заключението, че интересът на българската фантастика (в периода 1960-1990 г.) към космическите пространства и към моделирането на тялото и съзнанието се разгръща и задълбочава прогресивно с все по-успешното проникване на науката в човешката природа, с все по-устремителните полети извън пределите на нашата планета. От друга страна, времето на прехода провокира писателския интерес към окултните и религиозните пространства на човешкото битие. Това наблюдение е важно за посочения период, в който се наблюдава промяна на фокуса на познанието, ярко проявен в новите търсения на българската литература след 2000 година.

Анализираните художествени произведения обобщават идеята, че развитието на човечеството трябва да се случи по естествен път, без натиск и агресивен устрем от страна на науката и технологиите. За да се усъвършенства един разум, духовното развитие не трябва да изостава, да бъде репресирано от научно-техническото развитие, а напротив, необходима е синхронност, която на този етап от духовната и биологична еволюция фантастиката осмисля като невъзможна, защото познанието продължава да бъде човешко, твърде човешко. Доколко човешкият начин на познание е универсален? Какви са пътищата на познанието? Доколко новите технологии подобряват човешкия живот? Склонни ли сме в името на науката да пренебрегнем човешкото? Възможно ли е преминаването на границите, които човек сам поставя пред себе си? Намирам тези въпроси за важни и актуални. Търсенето на отговори и осмислянето им благоприятства за бъдещи посоки на изследване, което да обогати художествения си фундамент с

образци и на световната фантастика, но и да разшири практическите измерения на теоретичните си рамки.